Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 1. | Torsdag den 3. Januar 1889. | 4. Aarg.

Indhold: Tilbageblik og Fremblik. — Hyrde og Hjord. — Kongedømme eller Republik. — Troen og Livsmønstrene. — Børnene. — Haanden, som skal hugges af, og Øjet, som skal rives ud. — For silde. — Udvandrersang. — † 1888. — * 1889.

Tilbageblik og Fremblik.

Det gamle Aar 1888, som nu er gaaet til sine Fædre, har været et Jubilæernes og Festernes Aar. Kongens 70aarige Fødselsdag, 25aars Jubilæet, Udstillingen, — alt dette har stærkt optaget dem, som hører med til Samfundets Spidser. Der er bleven spist meget, drukket meget, holdt mange Taler, digtet mange Festsange. Der er uddelt flere Titler og Ordener end under almindelige dagligdags Forhold. Der har været mange Forhaabninger, men ogsaa adskillige Skuffelser. Der er mange, som intet har haabet af alt dette, og som derfor heller ikke er bleven skuffet. — Naar det kommer til Stykket er maaske disse sidste de lykkeligste Mennesker. Thi har man et Haab, og det bliver skuffet, er man fattigere end før. Og gaar Haabet i Opfyldelse, saa glæder man sig i Øjeblikket over at Maalet er naaet. Men den næste Dag har man et nyt Maal, og saasnart man har sat sig et nyt, er der ikke mere nogen Tilfredsstillelse ved at det gamle er naaet. Der var noget i hvad Kong Salomon sagde, at det var altsammen Forfængelighed. Han talte af Erfaring. Men Folk er alligevel ikke blevne klogere i den Henseende siden Kong Salomons Tid:

Vi efter Skygger jage
Og mangen Kunst opdage,
Og kommer længer fra vor Vej.

De mange Fester i Aaret gav ogsaa Anledning til at mange haabede, at dette Aar skulde bringe en Afslutning paa den politiske Strid her i Landet. Man mente, at alle Parter vare trætte og kjede af Striden, og at Lejligheden til en almindelig Omfavnelse nu var kommen. At man kan blive træt af alting, selv af det aller behageligste, naar man faar formeget af det, er nu en given Sag. Og der er heller ingen Tvivl om, at mange baade i Højre og Venstre gjerne ønskede at faa en Ende paa den politiske Strid, der jo i og for sig ikke er en Behagelighed for nogen af Parterne, og at det var en vis Skuffelse for dem, at dette Festaar ikke tillige blev et politisk Fredsaar. Men det var nu ikke saaledes beskikket. Festerne kom og gik, og den Stilling Folkethinget indtog ved Regjeringsjubilæet bidrog ikke til at gjøre Sindene fredeligere stemte, men gjød snarere Olje paa Ilden. At Folkethingets Optræden ved denne Lejlighed forargede Højre, det maa vi finde os i. Men der var i denne Forargelse noget som mindede om det gamle Ord, at man afsier Myggen men nedsluger Kamelen. I Stedet for at gjøre de mange Ophævelser over at Hr. Høgsbro ikke kom til Hove, havde det været bedre at undersøge *hvorfor* han ikke kom.

Aaret 1888 er derfor endt ganske paa samme Maade som 1887 og som dets andre nærmeste Forgængere. Vi er ikke komne et Skridt videre henimod de meget omtalte „regelmæssige Tilstande," uden forsaavidt man kan sige, at de uregelmæssige Tilstande nu begynder at blive regelmæssige.

Man sér undertiden Højrebladene trøste sig ved dette. Folket, siger de, har nu begyndt at vænne sig til den provisoriske Styrelse, og da det ser at Verden staar uagtet alle de provisoriske Fæstninger og Finanslove, saa vil Vanen efterhaanden blive den anden Natur, og naar der er gaaet nogle Aar til paa samme Maade, saa vil alle befinde sig vel ved det, og saa har den bestaaende Tilstand vundet Hævd som vor virkelige Forfatning. Dette er der nu noget i. Ligesom et Menneske kan vænne sig til en eller anden

ubehagelig Sygdom, naar man først bliver klar over, at det bliver nu ikke anderledes, — saaledes er der ganske vist ogsaa en Fare for, at et Folk kan vænne sig til at leve med en lemlæstet Forfatning, naar den første Harme har sat sig noget, og naar Overgrebene fra Magthavernes Side, ikke ere altfor haandgribelige. Og denne Fare er ikke mindst for os Danske, som af Naturen er et temmeligt søvnigt Folkefærd, og egentlig har mere Lyst til at lade andre styre os, naar vi kun kan faa Lov til at kritisere vore Styrere og være noget ondskabsfulde imod dem.

Jeg tør ikke bestemt sige, at vi er i Stand til at overvinde denne Fare. Er vi altfor sikre paa, at det har ingen Nød, vi holder os nok vaagne selv om der gaar mange Aar hen, saa er jeg bange for, at Faren er allerstørst. — Naar Folk begynder at nikke med Hovedet, og man saa siger til dem, at de er nær ved at falde i Søvn, saa er de gjærne allerivrigst til at forsikre at de er lysvaagne. Jeg tror at hvis Magthaverne er kloge og medgjørlige, saa kan de efterhaanden dysse et Folk i Søvn, især naar dette Folk har nogle falske Profeter, som smigre for det, og bestandig fortæller det om, hvilken Aarvaagenhed og Kraft det er i Besiddelse af. Og saadanne falske Profeter mangler aldrig i et Folk.

Det er det som vore politiske Modstandere gjør Regning paa, at vi skal falde i Dvale, og jeg tør ikke med Bestemthed sige, at de gjør Regning uden Vært, hvis Ventetiden bliver altfor lang. Men nogle er der altid, som holder sig vaagne, og naar der er det, saa er Faren alligevel ikke saa stor. Det gaar med et Folk der kæmper for sin Frihed ganske som med en Hær i Felten. Det er jo ikke saadan, at der er Slag hver Dag. Der er Mellemrum mellem Slagene, og i disse Mellemrum falder adskillige i Søvn. Men Hæren har altid Vagter ude, og i Krigens Tid sover Soldaterne altid let.

Vi har havt vore politiske Slag. Hvor var der ikke Bulder og Gny for nogle Aar siden. Nu er det blevet stille, de forskjellige Hære har lejret sig paa Valpladsen, og Samtalen gaar om Dagens Begivenheder og Slagets Gang. Mange Øjne begynder at blive lidt tunge, og Vagterne sættes ud.

Men hvem skal være Vagt? Skal det være Folkethinget eller skal det være Bladene? Jeg tror ikke man skal udpege nogen bestemt til det Arbejde. Det skal ganske simpelt være enhver Mand og Kvinde, som er i Stand til at holde Øjnene oppe. Og dem er der nok en hel Del af, spredt over det hele Land. Og det vil saa blive deres Sag at kalde paa de andre hver Gang der er noget paafærde, hver Gang det gjælder et Valg enten til Rigsdag eller til Sogneraad eller til noget andet, hvor Slaget skal staa mellem Højre og Venstre. Det er paa disse aarvaagne Mennesker at Fremtiden beror. Hvert Sogn hvor der er nogle enkelte af dem vil blive bevaret for Venstre; men det Sogn hvor der ingen er vil gaa tabt. Disse Vagter maa se at holde Liv i alle de demokratiske Foreninger. Det kan være et temmeligt besværligt og lidet taknemmeligt Arbejde under disse Forhold; men det maa alligevel gjøres. Enhver demokratisk Forening der gaar ind er det samme som et Vagtblas der bliver slukket. Og naar Venstres Vagtblus er slukket, kommer Højre og tænder sit. Og det kan ingen fortænke dem i.

Lad os altsaa begynde paa det nye Aar med den Bevidsthed. at for hvert Aar der gaar under de nuværende Forhold bliver Faren større. Ganske vist er 1889 et Valgaar, og dette bidrager altid noget til at holde Folk oppe. Og skulde Valget, — hvad vel ikke er umuligt, — faa det Udfald, at Venstre tog et Par Pladser fra Højre, saa vilde selvfølgelig dette være meget glædeligt. Men en Sejr for Venstre *kunde* føre til, at mange blev trygge og tænkte at nu kunde vi hvile paa vore Laubær. En Tilbagegang vilde i Øjeblikket være pinlig, men det vilde bevirke at Folk yderligere anspændte deres Kræfter. I og for sig har det ikke stort at sige, om der i Folkethinget er et Par Venstremænd flere eller færre. Hvad det kommer an paa er, at der rundt om i Landet er Mænd, der paa ethvert Punkt sørger for at gjennemføre Selvstyrelsens Tanke i de stedlige Forhold.

Den egentlige Kamp foregaar nu ikke paa Rigsdagen, men ude i Befolkningen. Folkethinget kan, under de nuværende Forhold, kun holde Stillingen; det kan ikke gaa angrebsvis frem, men maa holde sig til Forsvaret. Men ude omkring i Landet er der endnu Erobringer at gjøre. Og jo mere Venstre gaar frem ude i Landet ved at gjennemføre Selvstyrelsens Tanke i de mindre Forhold, desto vanskeligere vil det blive for Regjeringens Tilhængere at holde Stillingen paa Rigsdagen.

Hyrde og Hjord.

Hvad er naturligere, end at Hjorden, naar den er raadløs over for en stor Fare, tyr til Hyrden med Bøn om Raad og Daad? Under truende Forhold træder de mest ansete Faar sammen og begive sig i al Ærbødighed til Hyrden, for at forelægge Sagen for hans højere Visdom.

Her i Landet har vi syv store Hyrder foruden en Mængde smaa. De store er Bisperne, de smaa er Provsterne og Præsterne. Som bekjendt træde de syv store Hyrder hvert Aar i September Maaned sammen for at drøfte Kirkens Ve og Vel. Det er det provisoriske Kirkeraad, bestaaende af Landets 7 Bisper, forstærket med Prof. Matzen og en theologisk Professor. — Venstrebefolkningen har hidtil med en vis Mistænksomhed set hen til denne Indretning. Man har ikke ventet, at Frelsen skulde komme fra den Kant. Man har ikke havt nogen som helst Tillid til de Bisper, der traadte sammen til et Raad i Kraft af en provisorisk Foranstaltning, sat i Værk af Kirkens Overhoved, Hr. Scavenius.

Men Hyrderne sad og ventede, at Hjorden skulde komme. De kjendte den, de vidste, den kom nok. — Og nu er den kommen.

Af et „Hyrdebrev“, som er udstedt af Landets Bisper, fremgaar det, at ikke mindre end 124 ansete Mænd af Hjorden i September Maaned, da Kirkeraadet var samlet, har henvendt sig til Landets Bisper med en Skrivelse, hvori man anmoder disse om, „at de vil tage under Overvejelse, om der ikke fra Kirkens Side maatte kunne blive gjort Skridt til Organisation af en almindelig og kraftigere Menighedspleje, hvorved man kunde opsøge og hjælpe syge og fattige“ o. s. v Det fremhæves, at denne Organisation skal staa „paa bestemt kirkelig Grund“, og man haaber, at den vil komme til at omfatte hele Landet. — Som Læserne af „Enhver Sit“ vil vide, er det en af Bladets Hovedopgaver at gjøre særlig kristne Mennesker opmærksom paa Betydningen af det sociale Spørgsmaal og at Menigheden har en Forpligtelse til at gaa i Spidsen for dets Løsning. Men jeg nærer rigtignok en vis Tvivl om, at de 7 Bisper ere de rette Mænd til at tage fat paa den Sag. Og den Maade, hvorpaa Bisperne har taget fat, er ikke skikket til at berolige Tvivlen.

Bisperne har nemlig ladet de ansete Mænds Skrivelse gaa videre til alle Landets Præster, og de har tillige udtalt sig om. hvorledes Sagen skulde ordnes. „Vi har tænkt os,“ skriver de, „at Præsten i hvert Pastorat skulde søge at bevæge nogle kristeligsindede Mænd, med Hjærte for de lidende, til med ham — Præsten — at virke i den angivne Retning.“

Der er noget besynderligt ved hele denne Sag. — **Det første besynderlige er,** at der blandt de 124 ansete Mænd findes ikke faa Rigsdagsmænd af Venstre. Af Folkethinget findes Bertelsen (Vrigsted), F. Bojsen, Kl. Berntsen, Dalsgaard, Dam, Harald Holm, Høgsbro, Højmark, Søren Jørgensen, N. J. Larsen, Tang. Af Landsthinget findes: A. Dam, Th. Nielsen og Ludvig Sehrøder. Af Højremænd findes: N. Andersen (Søholm), Lüttichau og C. Ploug. — At nu Højremænd uden Betænkning henvender sig til det provisoriske Bisperaad, finder jeg ganske i sin Orden Netop den Omstændighed, at det er provisorisk, maa gjøre den Indretning særlig tiltalende for dem. Men „Aarhus Folkeblad“ har fuldstændig Ret i, at det er noget mærkeligt at se saa mange Rigsdagsmænd af Venstre gaa den samme Vej. *)

Det næste besynderlige er, at disse 124 ansete Mænd vil have Organisationen til at staa paa „bestemt kirkelig Grund“. Man spørger uvilkaarlig sig selv, om alle disse ansete Mænd nu ogsaa selv staa faste som Klippen paa „bestemt kirkelig Grund“. Der er selvfølgelig ingen Tvivl om Højremændene. En Højremand staar altid paa bestemt kirkelig Grund. Derimod har man altid antaget om adskillige af de ansete Venstemænd, der har underskrevet, at den kirkelige Grund, hvorpaa de stod, var noget vaklende. Det kan ikke andet end glæde, at den nu er bleven mere fast.

Det tredie besynderlige er, at hele denne Sag vil komme til at ligge helt og holdent i Gejstlighedens Haand. Det vil blive Præsten og de af ham beskikkede kristeligsindede Mænd, der kommer til at styre det hele.

Der vil selvfølgelig ikke komme noget videre ud af hele denne Sag, og der bør heller ikke komme noget videre ud af den. Det er meningsløst i en Folkekirke, der tæller en Mængde Mennesker, der staa paa en højst tvivlsom kristelig Grund, at ville organisere en Fattigpleje paa „bestemt kristelig Grund“. Præsterne — især den indre Missions Præster — siger udtrykkelig, at det kun er en forsvindende lille Del af Folkekirkens Medlemmer, der er kristne. De allerfleste er „Djævelens Børn“. De grundtvigske Præster ere vel nu omtrent komne til det samme Resultat. Men at ville organisere en Fattigpleje paa bestemt kirkelig Grund i en Folkekirke, hvor det store Flertal, efter Præsternes eget Sigende, slet ikke staar paa kirkelig Grund, det er meningsløst. — Der vilde kun være Mening i det, naar man ikke vilde modtage Bidrag fra andre end fra de virkelig troende Kristne og ikke give Hjælp til andre end til virkelig troende Mennesker. Men dette er formodentlig ikke Meningen. Men naar man vil modtage Penge ogsaa fra andre end Kristne, og hjælpe ogsaa de fattige, som ikke er troende, — hvad bliver der saa af den „bestemte kirkelige Grund“? — Det vil bidrage til at fremme Hykleriet i den utroligste Grad, ikke alene hos de Bidragydende, som jo ved at give Bidrag giver sig selv en Slags Attest for at staa paa „bestemt kirkelig Grund“, men særlig hos dem, der skulle modtage Hjælpen. Thi naar de Fattige kommer under Vejr med, at denne Hjælpekasse staar paa „bestemt kirkelig Grund“, saa vil de daarligste af dem selvfølgelig skynde sig med at komme ind paa den Grund snarest muligt. Man vil kunne faa dem til at bekjende deres Tro saa flinkt, saa det er en Lyst, selv om det er de ugudeligste Kroppe i hele Sognet. Og de bedste af de Fattige, de virkelig Kristne blandt de Fattige, de vil helst tie stille med deres Tro, for at de ikke skal faa Udseendet af, at de ved at bekjende den, vil tilkjøbe sig Hjælp.

Det er det mislige, at naar kristne Mennesker i vore Dage vil gjøre noget godt, saa skal de altid først hænge Skiltet ud. — Det er i Virkeligheden noget godt, som disse 124 ansete Mænd vil: En frivillig, organiseret Fattigpleje. Men hvorfor kommer de nu straks og fortæller, at de staar allesammen paa „bestemt kirkelig Grund“, og at det, de vil lave, skal staa paa den samme bestemte kirkelige Grund. — Ja, hvis det kostede noget, saadan at hejse den kristelige Fane ved alle Lejligheder, hvis det kostede lige saa meget som for 1800 Aar siden, saa tog jeg min Hat af, men nu, naar man véd, at næsten alle Mennesker vil udbryde: Hvilke ansete og fromme Mænd! nu synes jeg hellere, man skulde tage den Sag mere jævnt og menneskeligt og sige: Vi vil gjærne se at faa organiseret en frivillig Fattigpleje. Vi indbyder alle til at hjælpe os med det, og vi agter ikke at spørge, hverken om de Bidragydendes Tro eller om deres Tro, som skal hjælpes. — For mig staar det saadan, at en

*) Det er dog bleven oplyst, at Skrivelsen ikke var stilet til Kirkeraadet, men til Bisperne.

Opfordring af den Art havde været meget mere kristelig. — Men jeg er jo rigtignok ogsaa, i Sammenligning med de 124 ansete Mænd, en stor Kjætter.

At lade Præsterne og de af dem hidkaldte „kristeligsindede“ Mænd forestaa det hele, som Bisperne tilraader, det vil yderligere bidrage til at slaa Sagen ihjel. De allerfleste Steder vil Befolkningen holde sig tilbage, naar den ikke ved selvvalgte Mænd faar Raadighed over Anvendelsen af de indkomne Penge. Man vil ikke altid have ubetinget Tillid til de af Præsten valgte, kristeligsindede Mænd. Man vil befrygte, at det ikke altid vil være en Mands kristelige Sindelag, der gjør Udslaget, og adskillige Steder vil denne Frygt ikke være uden Grund.

Kongedømme eller Republik?

Af *J. P. Sundbo.*

I.

Hvis nogle Menneskebørn endnu er saa ualmindelig enfoldige, at de tror, alt vil blive godt, naar vi bare faar en republikansk Regeringsform uden tilsvarende Indhold, saa kan det jo være meget rigtigt, at Henning Jensen (i Nr. 51 for 1888) oplyser dem om deres skrækkelige Vildfarelse. At der samtidig falder en lille Røffel af til de mindre oplyste Medborgere, der muligt kunde finde paa at foretrække en tyrannisk, aristokratisk Republik for et frisindet, socialistisk Kongedømme, — det er saamænd heller ikke mere end billigt. Og selvfølgelig indrømmer jeg, at det maatte være en daarlig Fædrelandsven, der forsømte vigtige Opgaver i det daglige Liv for at spilde Tiden med ørkesløs Agitation for en republikansk Regeringsform, der alligevel vilde komme af sig selv uden noget som helst Arbejde.

Hvis Forudsætningerne var uomtvistelge, vilde jeg da formodentlig have den Fornøjelse at være enig med „den sidste ærede Taler“ i dette Kapitel. Men om Forudsætningerne bliver vi næppe let enige.

Den er jo ikke af hel ny Dato, denne Historie om de raadne pengearistokratiske Republiker og de friske Kongedømmer, der er saa mærkværdig hjælpsomme mod Smaafolk, men jeg havde rigtignok ikke ventet at finde den opkogt i H. J.s Gryde. Og endnu mindre havde jeg ventet at finde ham staaende paa den Forudsætning, at en Republik og et Paradis efter Idealet skulde være et og det samme, den Forudsætning, som han netop selv bekæmper. Men hvis man gjør sig færdig med denne altfor gode Tro, saa har man ingen Grund til Undren over, at de mindre vel oplyste Folk, der bor i de sydamerikanske Republiker, Peru og Bolivia, undertiden kommer i Totterne paa hinanden. De to Republiker er nogenlunde jævnbyrdige, de kan altsaa hver for sig have en Mulighed for at opnaa noget ad Slagteriets kun altfor slagne Landevej, mens vi i et saa oplyst Kongerige som Danmark ofrer uhyre Summer til den samme Galskab, skjønt vi aldrig nogen Sinde tør haabe at træffe en blot nogenlunde jævnbyrdig Modstander, — det skulde da være Spillehulen i Monaco, San Marino eller en anden af de allermindste Dukkestater. — De højt civiliserede kongelige danske Rigsdagsmænd, der aarlig voterer Halvdelen af deres Lands Indtægter til denne aldeles hensigtsløse Militarisme, bør da ikke falde i Forundring over en Smule Krigslyst hos deres daarligt oplyste sydamerikanske Kaldsfæller, der ikke har bedre Forstand.

Til Sammenligning med de sydamerikanske Republiker har vi forøvrigt Kejserdømmet Brasilien, — et Kejserdømme! Mere kan man da ikke forlange. Men var det ikke netop der, at Slaveriet for et Aars Tid siden blev afskaffet i én Form, medens det i Virkeligheden bestaar endnu? Det er derfra, vi hører om frygtelige Mishandlinger, der øves mod værgeløse Udvandrere tiltrods for alle givne Løfter, og uden at Hs. kejserlige Majestæt løfter saa meget som en lille Finger til deres Beskyttelse. Det er i det hele smaat med Lov og Ret paa den sydlige Halvkugle, — det mærkes ogsaa i Republikerne Men et saa forbistret Rigmandsvælde som i Kejserdømmet Brasilien træffer man dog næppe. Alle Beretninger gaar tværtimod ud paa, at Forholdene f. Eks. i Republiken Argentina er langt, langt bedre.

Og hvad er saa det for noget, dette med den saa højt udskregne „politiske Demoralisation“ i Frankrig og Nordamerika? — I Forbigaaende: hvorfor tager man aldrig Schweits med, naar man vil give den republikanske Regeringsform Karakter? Er det, fordi man maaske intet har at sige om dette Land, maaske det eneste, hvor Republiken i den nyere Tid er forsøgt under Vilkaar, saa den kan sammenlignes med Kongedømmet? — Selvfølgelig har den Ulighedens Djævel, som for længe siden har lagt Evropa under sin barbariske Hestefod, ogsaa begyndt at underlægge sig *de forenede Stater*. Og ligesaa selvfølgeligt er det, at der i et Folk som det amerikanske findes mange, som vil sælge deres Stemmer. Dette Folk er jo særlig materielt anlagt, og det er jo for en Del sammensat af forhenværende Vagabonder, Folk, der ikke har kunnet trives i den kvalme Luft under de evropæiske Kongedømmer af „Guds Naade“, — de bliver i den amerikanske Friheds friske Luft hæderlige og nyttige Borgere. Og det er da bare mærkeligt, at der ikke er langt mere Raaddenskab derovre. Men hvad skal saa det til at give Republiken Skyld for alle Lasterne og frakjende den Lod og Del i de gode Sider? Det er jo dog aldeles uomtvisteligt, at den f. Eks. anvender sine Indtægter langt fornuftigere, end man gjør det i Kongedømmerne af „Guds Naade“, det saa meget lovpriste England iberegnet, og dog har hin store Republik endnu ikke slet saa megen Fattigdom inden sine Enemærker som det kongelige eller dronninglige England.

Jeg forstaar i det hele ikke, hvorledes man fra et Stade som H. J.s kan fortabe sig i Begejstring for det engelske Kongedømme, der netop er Ulighedens rette Arnested. H. J. har selv efter Økonomen E. de

Laweley oplyst os om, at Uligheden er meget værre i England end i Frankrig. Og det er da sikkert nok, at de rige Mænd aldeles egenmægtigt har styret England lige til 1885, for de fattige havde ingen Valgret. Og dette Styresæt viser sig vel ogsaa tydeligt nok i den Maade, hvorpaa man til den seneste Tid har behandlet Arbejderne og Forpagterne. Dersom det engelske Valgtryk endnu ikke har kunnet maale sig med det amerikanske, saa kommer det vel af, at man ikke har haft Brug for det. Naar de rige har Magten efter Loven, saa behøver de nemlig ikke at kjøbe Stemmerne paa Valgdagen. Men at Valgtrykket har en lys Fremtid for sig i England, derfor borger de uhyre Summer, der alt længe er blevne anvendte i Anledning af Valgene. Naar enkelte danske Rigsdagsmænd giver et Kar fuldt af den nydeligste Romtoddy til sine Vælgere, saa er det som i alle andre Forhold kun en svag Efterligning af det allersomdejligste engelske Frihedsideal, — en Frihed af en noget sælsom og kostbar Art, kun brugelig for den rige Mand, — en Frihed, som maaske nok kunde gjøre Fordring paa at komme med i en Udsigt over den „politiske Demoralisation".

Troen og Livsmønstrene.

Af *J. P. Kristensen-Randers.*

I.

Der er Mennesker, som har grundet saa meget over deres Gang paa Jorden, at de har valgt sig visse Ledestjærner at vandre efter. Stjærnerne kan t. Eks. hedde: Sandhed, Retfærdighed, Troskab mod de medrejsende og Offervillighed; men de kan ogsaa bære Navne som: egen Nytte, egen Ære og Magelighed. Paa den anden Side er der Mennesker, som ikke har valgt sig nogen Vejledning for deres Færd; har de noget Valgsprog, maa det være det kjendte: „Lad fem være lige." Om Folk uden Tanker, der synes dem retledende for deres Liv, siger vi, at de *har ingen Livsanskuelse*, og derimod kalder vi dem, der gaar frem efter Ledestjærner, *Folk med Livsanskuelse.*

Vore hedenske Forfædre var Folk af den sidste Slags, for saa vidt som de tog det alvorligt med de Syner, der møder os i deres Gudetro og Gudelære. Disse Syner maa vi med Grundtvig dele i to forskjellige Hold. Nogle af dem oplyser os om Fædrenes Tro, medens andre særlig fortæller om, hvorledes et godt Menneskeliv efter Fædrenes Tankegang saa ud. For troende Mænd og Kvinder i Hedenold stod det fast, at der var en *Alfader* til, som havde skabt alt og havde alting at raade. Og ligesaa var de visse paa, at hans Styrelse af Menneskelivet paa Jorden kunde afbildes i de tre Skjæbnemøer: Urd, Verdandi og Skuld, som de kaldte Nornerne. I Livsudviklingen, som den viser sig her i Tiden, er der kjendeligt tre Trin. Den ene Kraft efter den anden melder sig til Tjeneste i Verden; store og smaa Hindringer træder i Vejen for Kræfternes Udfoldelse; men gjennem Kampen sejrer Livets gode Kræfter tilsidst. Urd øser ud i Verden af Kræfternes Væld, Verdandi søger at kue deres Vækst, men Skuld sørger for, at hver Plante naar den Fylde, som dens Natur havde oprindeligt Anlæg til. Hvad Fædrene melder om Alfader og Nornerne, viser en Tro paa, at Livet styres saaledes fra oven, at der er Mening i alle dets mylrende Kræfter og i den mangfoldige standende Strid. — Paa Odin, Thor og Freja, og hvad ellers alle de Skikkelser kaldtes, som vi plejer at nævne, naar vi fortæller „Gudelære", troede Fædrene ikke. Derimod var disse Skikkelser Billeder af det, som skal opelskes, eller som skal afskyes i et ædelt Menneskeliv. Det er Leveregler eller Idealer i digterisk Form. Som Odin fra selve Højsædet skaffede sig Overblik over hele Verden, grundede over de svundne Dage og søgte at ane Gangen i de kommende Tider, saaledes bør Mennesket tragte efter Lys over Tidernes Tegn. Som Thor var nær ved at revne af Harme, naar noget gik galt, og som der altid kom Fart i ham, naar noget var uklart, saaledes bør Mennesket være Sandhedens og Rettens virksomme Stridsmand. Det har ikke Ret til at sige, fordi det kan hytte sit eget Skind: „Hvad kommer det mig ved!" Som Freja var trofast i sin Kjærlighed, saa bør Kvinderne være det. Og som det gik Loke galt, naar han leflede med det onde, saaledes gaar det den, der ligner ham; Mennesket skal derfor sky det tvesindede. —

Det samme Skjel, som vi satte mellem *Troen* og *Levereglerne* i vore Fædres hedenske Livsanskuelse, maa vi for god Ordens Skyld sætte, hver Gang Talen er om en dybere, hele Tilværelsen omfattende Livsanskuelse, altsaa ogsaa den kristelige, den, Frelseren bragte til Jorden. En Mængde kristelige Forfattere har iagttaget dette, naar de vilde give en Udvikling af hele Kristendommens Indhold. Biskop Martensen har udgivet to store Værker, af hvilke det ene kaldes „Den kristelige Dogmatik", det andet „Den kristelige Ethik". Dogmatik, eller Troslære paa Dansk, er Læren om, hvad Kristne bør tro; Ethik eller Sædelære er Læren om, hvorledes Kristne bør leve. — Han skriver om Troen for sig og om Levereglerne for sig.

Kristne Mennesker er selvfølgelig enige om, at der er en kristelig Tro til; men adskillige Kristne mener, at der ikke med Sandhed kan tales om en kristelig Ethik, en Samling af kristelige Leveregler. Jeg mindes saaledes, at Ullmann paa det meget omtalte Sagatunmøde sagde med stor Styrke: „Der er ingen kristelig Moral." Men Moral er jo det samme som Ethik. Han skal have Ret i, at meget, som giver sig ud for kristelige Leveregler, er menneskeligt Paafund under falskt Flag. Naar Martensen i sin Ethik udtaler sig imod at skrive „Salme" i Stedet for „Psalme", vil han have ondt ved at give kristelige Grunde for Brugen af Bogstavet P i det nævnte Ord, og om stumme „h" i adskillige Fremmedord er Kri-

stendommen ligesaa stum, som Biskoppen er veltalende. Men idet jeg indrømmer, at Kristus ikke har givet os en Lovbog, der rummer Regler for alle mulige Tilfælde, fastholder jeg, at han har givet os ikke faa Tanker, der skal gjennemføres af hans Efterfølgere, om de vil bære Navnet Efterfølgere med Rette. Med samme Sandhed, som der tales om en kristelig Tro, det vil sige: en Tro, som stammer fra Kristus, med samme Sandhed kan der tales om en kristelig Moral eller Ethik, det vil sige: en Ethik, der stammer fra Kristus.

Den kristne Tro kan mishandles blandt os paa to Maader. Man kan lægge noget til den, som slet ikke kommer den ved, og man kan klippe større eller mindre Stykker af den. Rationalisterne gjorde det sidste, og de, der vil binde Folks Tro til det nye Testamente eller hele Bibelen, gjør det første. — Grundtvig gjorde en stor Gjerning, da han pegede paa Troens Ord ved Daaben som den kristne Menigheds Tro. Og Præsten V. Brücker skal have Tak, fordi han ihærdigt har virket for, at Troen ikke skulde blive overklistret med Bibelsteder eller „Trosfortolkninger", der som Menneskeværk er Kristi Trosord uvedkommende.

Den kristelige Sædelære kan mishandles paa samme Vis som Troen. Den bliver mishandlet af dem, som skriver tykke Bøger med Titel: „Den kristelige Ethik", skjønt samme Bøger mestendels kun indeholder Forfatterens egne Meninger om Ret og Uret og hans tvivlsomme Fortolkninger af de Mønstre, som Kristus opstillede for Menneskers Færd og Vandel. Paa den anden Side er det ogsaa en Mishandling af den kristelige Sædelære at paastaa, at der er ingenting, der hedder saaledes uden i Folks Indbildning. Ullmann skal ikke have Tak for sin Paastand om, at kristelig Moral er kun et vrøvlagtigt Navn. Og V. Brücker indlægger sig heller ingen Fortjeneste ved at nægte, som han gjør, at der i det nye Testamente er Bud, som gjælder os Kristne.

Til forskjellige Tider har der været kæmpet for Troens Renhed. Dens Talsmænd har modsat sig baade dens Afstumpning og dens Øgning. Det er paa Tide, at der gjøres et Arbejde for, at de kristelige Idealer ikke forfuskes. Et Mønster bliver let til noget helt andet, end det oprindelig var, naar der enten klippes af det, eller der syes en Lap til paa en eller anden Kant.

Hvor finder vi Kristendommens Moral?

Børnene.

Børnene! Børnene! — Mærker du ikke,
Straks naar du nævner Ordet,
Glimtet fra store, forundrede Blikke
Liste sig frem over Bordet?
Vildgale Tanker, balstyrige Minder,
Smil under Taarer paa buttede Kinder,
Smaabitte Fødder der løbe omkap,
Kalden og Tyssen med Kys og med Klap.

*
*

Tag ham i Haanden, den viltre Krabat —
Ud i det fri! Han har meget at lære;
Hjælp ham dermed som en tro Kammerat —
Ikke saa øm for din „Værdighed," kjære!
Vis du ham Verden i Taarer og Latter,
— Just som den er — og saa meget han fatter,
Vis og forklar ham dens levende Spil,
Sig ham „hvorledes det hele gaar til."

Lær ham at elske det gode, han saa',
Sørge med Sorgen og lytte til Bønnen,
Lær ham at hjælpe de faldne og smaa
Uden at agte paa Takken og Lønnen.
— Lær ham at virke med Alvor og Smille,
Lær ham at Lykken — om stor eller lille —
Vindes alene ved Sandhed og Ret,
Enten saa Vejen er tung eller let.

Straks kan han ikke det hele forstaa,
Husk han er lille og fremmed i Gaarde —
Lidt efter lidt maa han Tankerne faa,
Bare taalmodig — det kommer ad Aare!
Blot du vil tale det simple og klare
Barnlige Sprog, lade Prækener fare — —
Men er du vissen, og stivner din Aand,
Saa maa du slippe hans buttede Haand.

Bort med de Lænker paa Legem og Sind,
Tvangen der kunstler, og Skoen der klemmer:
Se du kan skaffe ham Roser paa Kind,
Fribaarne Tanker og kraftige Lemmer.
— Tider der kommer, da Barnet vil mærke,
Livet har Brug for de sunde og stærke:
Godt om vi da fra den voksende Slægt
Ikke skal frygte Bebrejdelsens Vægt.

Alt hvad I selv under Kampen har lidt,
Brug det som Vaaben til Værn for den unge.
Vel har vi sukket og ængstet os tit:
Vejen var stenet og Byrderne tunge;
Men lad os derfor, saa godt som vi mægter,
Gjøre dem lette for kommende Slægter,
Da kan vi rolig, trods Tvivlernes Raab,
Se mod vor Fremtid med lysnende Haab.

Tyge Broge.

Haanden, som skal hugges af, og Øjet, som skal rives ud.

„Dersom din højre Haand forarger dig, da hug den af, og kast den fra dig, og dersom dit højre Øje forarger dig, da riv det ud, og kast det fra dig."

Haanden er dig til Forargelse, naar du bliver ond af at bruge den, og kan du ikke se med Øjet, uden at Daarligheden trives derved, da forarger det dig. Kun *hvis* de forarge dig, skal du slænge dem bort. Men hold paa din Haand, og vær glad ved dit Øje, hvis du kan have din Sjæl i Behold endda. Gud har sandelig ikke Glæde af et Menneskes unyttige Selvpinsler. Kan du være vittig, saa du gjør et nyttigt Arbejde dermed, nu vel, vær bare vittig; men tager du Skade deraf, da bør du lægge din Vittighed af, om du end klør nok saa meget efter, „at rive en af". Det, at du klør, viser netop, at det er *højre* Haand og Øje, det gjælder. — Kan du være Politiker, saa du gavner dit Land med din Politik og voxer smukt selv ved din politiske Virksomhed, godt! tag kun mod Valg igjen; men mærker du, at for hver politisk Bedrift, du er med til, bliver du mer og mer opløst og staar Fare for at falde i Stumper og Stykker, saa nedlæg dit Mandat, om end hele Landet vilde give dig sin Stemme.

Den *gavnlige* Forsagelse kan nok tage al et Menneskes Tid og alle hans Kræfter; det vil sige, den Tid og de Kræfter, der er undt ham til Forsagelse. Tiden og Kræfterne strækker slet ikke til til Kunster. Og Kunsterne gjør kun Skade. Der er Djævle, som uddrives ved Hjælp af Faste, det er Forsagelse. Men Fasten har ikke samme Indflydelse paa alle Djævle. Verden har ogsaa Djævle, som trives godt ved Totalafhold fra et eller andet. Hovmodsdjævelen har det saaledes; thi han er Vindsluger. —

Der tales kun om højre Haand og højre Øje. Saa er der endda en venstre Haand og et venstre Øje, som staar til Raadighed. Livet er aldrig bare Forsagelse; det er Forsagelse til den ene Side og Vaargrøde, Sommerblomstring og Høst til den anden. Naar højre Haand og Øje er slængte til Side, tag saa rigtig fat med venstre Haand, og luk det Øje op, du har tilbage. Der kan udrettes meget med en Haand og ses meget med et Øje. Naar du har nyttet dem saa godt, at de er bleven dig som højre Haand og højre Øje, da skal du faa igjen den Haand, du hug af, og det Øje, du rev ud, saafremt de ellers duer i Evigheden. —

J. P. Kristensen-Randers.

For silde.

Paa Kæmpehøjens Stene
Med Sorg i Hu jeg sèr,
Der sad jeg sidst alene
Med ham, som ej er mer. —
I mosbegroede Venner
Foruden Prunk og Bram
I alle véd og kjender.
At kun jeg elsked ham.

Ved Himlens Stjerneskare
Han Kjærlighed mig svor.
Hvi kunde jeg ej svare
Det ene lille Ord!
Først, da han var forsvunden,
O, da jeg godt fornam,
At Hjertet dog i Grunden
Alene elsked ham.

Naar Stormen Maagen jager,
Og Bølgen larmer vred,
En lønlig Magt da drager
Min Hu mod Dybet ned;
Da er min Sjæl ved Havet
Bag Klintens høje Kam
Dér er min Fryd begravet;
Thi kun jeg elsked ham.

Naar Muldet Blomster kalder
Og Vinden toner hult;
Naar Graad fra Skyen falder
Og Skovens Løv er gult;
Naar Dagen hen sig sniger
I Taagen kold og klam.
Da hisset jeg ham siger,
At kun jeg elsked ham. —

Chr. Bildsø.

Udvandrersang.

(Frit efter det tyske).

Hvor fjærn, hvor fjærn, o Fædreland, er nu Din lave Kyst!
Dit Aasyns skjønne Træk forsvandt med dem min Ungdoms Lyst!
Her staar jeg ene, stirrer kun henover Havets Brus!
Til mine Drømme Natten bær' sit monotone Sus. —
Hvor fjærn, hvor fjærn,
O, Fædreland, hvor fjærn er nu Din lave Kyst!

Hvor fjærn, hvor fjærn, o Fædreland, er nu Din grønne Strand
Og Højen, som jeg leged' ved og drømte mig som Mand!
Paa Plankegulv i vilden Hav jeg staar med dugget Blik
Og hører gjennem Bølgedrøn kun Mindernes Musik.
Hvor fjærn, hvor fjærn,
O, Fædreland, hvor fjærn er nu Din grønne Strand!

Chr. Bildsø.

† 1888. — * 1889.

En Streg og tre buttede Tal var hans Navn,
Men nu, han er død, er der dog intet Savn
Af Fedmen, han medtog i Graven.
Til Udstillingsfeber han Kronerne tog,

Men for Millionen han Mængden bedrog.
Den staar nu med „Thomas“ i Maven!

Ja, nu er han død det gamle Skind!
Det falder vist næppe en eneste ind
Den gamle i Graven at hædre.
Han lovede meget, men holdt kun saa lidt,
Saa godt, at vi endelig dog blev ham kvit.
Maaske kan hans Søn blive bedre.

Maaske, — men det Haab er dog ikke ret stort. —
Han fjærner vist næppe fra Rigmandens Port
De Skarer som staar der og tigger.
Det skulde da være med Bast og med Baand,
Hvis Lazarus vover at knytte sin Haand
Mod ham, som paa Flæsket nu ligger.

Men vil han regjere som Drot af et Kuld.
Der kun er den stærke bevaagen og huld,
Som stedse Systemskiftet glemmer,
Da Kapitalisten kan prise sin „Gud“,
Naar blot at det femte og syvende Bud
Bli'er holdt af Kommunernes Lemmer!

Men enten han nu bliver haard eller blød,
Et har han dog forud for ham, der er død:
Han lover os ikke en Kjende. —
Og skifter han ikke Regjeringstrafik:
En Skudaarsregent i Graven nu gik,
Lidt snarere gaar det med denne!

Den Trøst vi da har: Hver Dag, som gaar,
Den bliver et: „Marsch!“ til det nyfødte Aar,
Saa snart det kan naa sine Fædre.
Med det er vi dette Decennium fri,
Halvfems: saa begynder et nyt Dynasti,
Maaske -- det kan blive lidt bedre. —

Chr. Bildsø.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.

Særlig anbefales en mild og styrkende
hvid Oportovin
som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.

Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.

Peter Buch,
Halmtorvet 8, Kjøbenhavn V.

En Møllerkusk og **en yngre Karl,** som har været ved Mølleriet 1 Aars Tid, kan faa Plads til 1. Maj hos **H. P. Bentsen,** Jordløse Mølle over Assens.

Præliminæreksamen.

Ny Kursus begynder d. 4. Januar. Betalingen er 15 Kr. Maanedlig. Undervisningsanstalten „Kjøbenhavn“ Stokholmsgade 7.

L. Gottschalk. M. Klausen.
R. P. Rasmussen. S. Sørensen.

Gjedved-Festskriftet

er en smuk og billig **Nytaarsgave.** Skriftet er særdeles rosende omtalt i Blade fra alle Egne af Landet. Kan erholdes paa en Del Blades Contorer og paa forskjellige Højskoler. Kan ogsaa bestilles her og forsendes mod Efterkrav fra **Lyngby,** Vordingborg, og **Jeppesen,** Gjedved.

Elegante Rejsehaandkufferter,

særdeles rummelige og solide, anbefales enhver à 5 Kr. pr. Stk., har før kostet 12 Kr. pr. Stk. Forsendes fra J. Knudsen, Bajlum pr. Roslev St.

Fra Mellerup Højskoles Understøttelsesforening

kan nogle uformuende Piger faa Understøttelse til et Ophold paa Mellerup Højskole i Sommeren 1889. Ansøgning med to paalidelige Mænds Underskrift indsendes inden 15. Februar til nærmestboende Bestyrelsesmedlem, eller hvis man ikke kjender en saadan til undertegnede

Jørgen Nielsen,
Mellerup Friskole ved Randers.

Carl & P. Petersens
Præliminærexamens-Kursus,
Nyt Lokale: Nørrebrogade 44, Kjøbenhavn, N.

Paa vore forskjellige Hold indmeldes til enhver Tid Elever med saadan Forberedelse, at Examen ønskes paa mindre end 2 Aar. Uforberedte Elever optages i Januar.

Ugebladet „For Hjemmet og Ungdommen“

anbefales herved til Læsernes Opmærksomhed; det indeholder Bidrag af vore bedste folkelige Forfattere, smaa Foredrag, Fortællinger, Digte, historiske, geografiske og naturhistoriske Skildringer m. m., koster kun **50 Øre** fjerdingaarlig og bestilles hos Posten samt hos Udgiveren, Forstander Kierkegård, Kiøng Højskole ved Glamsbjerg Station, Fyen. Enhver, som sætter Pris paa sund, oplysende og fornøjelig Læsning, passende baade for Ældre og Yngre, bedes at støtte Bladet ved at holde det. Tolvte Bind begynder til Nyaar.

Særlig henledes **Ungdomsforeningernes** og alle **højskolevenlige Hjems** Opmærksomhed paa Bladet, da Overskudet væsentlig tjener til Støtte for uformuende unge Mennesker, som ønske at komme paa Højskole.

ENHVER SIT.

Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.

„Enhver Sit“ behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat
Bekjendtgjørelser 10 Øre Linjen. Rabat gives for Bekjendtgjørelser, der indrykkes mindst tre Gange.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.

Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.** Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.